

Σινοαμερικανικές Σχέσεις και Διεπίπεδα Παίγνια

Επιμέλεια: **Κωνσταντίνος Χούρσογλου**

Τριάντα χρόνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ έχουν και πάλι αντίπαλο. Η πρώτη επίσημη συνάντηση της κυβέρνησης Biden με την κινεζική αντιπροσωπεία, στις 19 Μαρτίου στο Anchorage της Αλάσκας, εξελίχθηκε σε λεκτική διαμάχη και εκατέρωθεν κατηγορίες.

Ο επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματίας, ΥΠΕΞ Anthony Blinken, επεσήμανε «τη βαθιά ανησυχία των ΗΠΑ» αναφορικά με τις δράσεις της Κίνας σε μια σειρά ζητημάτων:

-στο Χονγκ Κονγκ, που η αυτονομία της περιοχής μέχρι το 2047 (μια χώρα, δύο συστήματα) υπόκειται σε κινεζική πίεση για ταχύτερη πλήρη ενσωμάτωση –την Σιντζιάνγκ, όπου το CCP (Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα), το οποίο βρίσκεται στην εξουσία από 1949, κατηγορείται για εκτεταμένες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ουιγούρων και άλλων εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων συμπεριλαμβανομένης της συγκέντρωσης περισσότερων από ένα εκατ. μουσουλμάνων σε στρατόπεδα κράτησης

-το ζήτημα της Ταϊβάν, της οποίας την κυριαρχία δεν αναγνωρίζει η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας καθώς και

- οι «κυβερνοεπιθέσεις της Κίνας έναντι των ΗΠΑ

Με το επιχείρημα ότι αυτές οι δράσεις απειλούν «την κανονιστική διεθνή τάξη», ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών διατύπωσε την άποψη πως δεν είναι «αμιγώς εσωτερικά ζητήματα».

Η άνοδος της Κίνας προφανώς ανησυχεί την αμερικανική κυβέρνηση, η οποία έχει συνηθίσει να βρίσκεται σε θέση ισχύος. Από την άλλη το Πεκίνο είναι πεπεισμένο πως οι ΗΠΑ βρίσκονται σε μη αναστρέψιμη φθίνουσα πορεία. “Ο χρόνος είναι με το μέρος μας” έχει δηλώσει ο Πρόεδρος της Κίνας, Xi Jinping. Παράλληλα, αμφότερες οι κυβερνήσεις, αλλά ιδίως η νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, απευθύνονται στο εσωτερικό περιβάλλον, επιδιώκοντας να ενισχύσουν την θέση τους.

Η κινεζική κυβέρνηση έχει δείξει πως δεν είναι διατεθειμένη να υπόκειται σε κριτική ούτε να ανέχεται την αμερικανική ανάμειξη στις εσωτερικές της υποθέσεις. Ο Yang Jiechi, κορυφαίο διπλωματικό στέλεχος της Κίνας δήλωσε πως «η αμερικανική κυβέρνηση πρέπει να εγκαταλείψει το στόχο της διάδοσης της δημοκρατίας», όπως γίνεται αντιληπτή από τις ΗΠΑ. Δήλωσε την αντίθεσή του στην επεμβατική πολιτική, τη χρήση βίας και την ανατροπή

ξένων ηγετών, κάνοντας με αυτόν τον τρόπο, έμμεσες αναφορές στους πολυδάπανους και καταστροφικούς πολέμους στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ και στη Λιβύη. Επίσης, καταδίκασε την αμερικανική εμπλοκή στους εμφυλίους πολέμους της Συρίας και της Υεμένης. Παράλληλα ο Υπ. Εξ της Κίνας, Wang Yi, κατηγορήσε τις ΗΠΑ ότι χρησιμοποιούν υπέρμετρα την υπεράσπιση τάχα του εθνικού συμφέροντος μέσω της χρήσης βίας με κύριο στόχο την απόκτηση οικονομικής ηγεμονίας.

Σύμφωνα με το International Institute for Strategic Studies (IISS), οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ το 2020 παρέμειναν σε υψηλά επίπεδα αναλογώντας στο 40.3% του συνόλου (738 δις). Οι αμυντικές δαπάνες της Κίνας μόλις φτάνουν το ¼ των αμερικανικών, αντιστοιχώντας σε 193,3 δις. Ωστόσο, η αύξηση στις αμυντικές δαπάνες της Κίνας ήταν μεγαλύτερη από το άθροισμα της αύξησης όλων των υπόλοιπων κρατών της Ανατολικής Ασίας. Η Κίνα, συνεπώς, έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στον στρατιωτικό εκσυγχρονισμό της και στην αύξηση της ικανότητας προβολής ισχύος μέσω του πολεμικού της ναυτικού, το οποίο είναι και ο κρίσιμος παράγοντας στην επίτευξη πρωτοκαθεδρίας στη Θάλασσα της Νοτίου Κίνας. Τα τελευταία πέντε έτη, τα κινεζικά πλοία αμφιβίων επιχειρήσεων έχουν διπλασιαστεί, ενώ οι κορβέτες έχουν υπερδιπλασιαστεί. Στο οικονομικό επίπεδο, η σύγκλιση ισχύος των δύο χωρών είναι εντονότερη.

Οι περισσότερες οικονομικές προβλέψεις προσδοκούν ότι το ΑΕΠ της Κίνας θα υπερκεράσει το αντίστοιχο αμερικανικό στις αρχές της επόμενης δεκαετίας. Ήδη, το ΑΕΠ της Κίνας μετατρέπεται σε ισοδύναμο αγοραστικής δύναμης (τα οποία δεν στηρίζονται απλώς στη χρήση της επίσημης συναλλαγματικής ισοτιμίας αλλά ενσωματώνουν τη σχετική αγοραστική δύναμη στην εγχώρια οικονομία) έχει ξεπεράσει το αντίστοιχο αμερικανικό, την στιγμή που ο κινεζικός πληθυσμός είναι περισσότερο από τετραπλάσιος εκείνου των ΗΠΑ.

Πολλοί αναλυτές αντιλαμβάνονται την αντιπαράθεση στις σινο-αμερικανικές σχέσεις ως αναπόφευκτη. Θεωρούν πως η άνοδος της Κίνας δημιουργεί τα θεμέλια μιας ανταγωνιστικής διεθνούς δομής. Τα κράτη εγκλωβισμένα σε μια κατάσταση όπου κανένα δεν μπορεί να είναι σίγουρο για τις προθέσεις του άλλου, τείνουν να ενδιαφέρονται για τα σχετικά κέρδη- ποιος κερδίζει περισσότερο από τον άλλο. Η ανησυχία περί σχετικών κερδών περιορίζει τις πιθανότητες συνεργασίας και υποστήριξε ότι αυτή

δημιουργεί τριβές και υπογράμμισε ότι προκαλεί τη σύγκρουση διαφορετικών εθνικών συμφερόντων.

Ωστόσο αυτή η προσέγγιση δεν μας λέει όλη την ιστορία. Στον πραγματικό κόσμο, το εθνικό συμφέρον δεν είναι εξωγενώς προσδιορισμένο αλλά διαμορφώνεται και στο εσωτερικό περιβάλλον. Και όταν ένα δημοκρατικό κράτος είναι τόσο ισχυρό, όσο οι ΗΠΑ μετά το 1989, το εσωτερικό περιβάλλον επηρεάζει σημαντικά την εξωτερική πολιτική. Η κυβέρνηση δεν είναι ένας μοναδικός δρών που λαμβάνει αποφάσεις, ούτε πρέπει να αποσπάται η εξωτερική πολιτική από το εσωτερικό πλαίσιο άσκησής της. Ακόμη και όταν οι κρατικοί λειτουργοί ενσωματώσουν, ηθικά, τις αξίες που επιβάλλει ο ρόλος τους, οι αντιλήψεις τους περί εθνικού συμφέροντος ενδέχεται να διαφέρουν. Αλλά ακόμη περισσότερο - και αυτό συχνά παραβλέπεται- κυρίαρχο ενδιαφέρον των κυβερνήσεων είναι να διατηρηθούν στην εξουσία. Αυτό προϋποθέτει την στήριξη από ψηφοφόρους, ομάδες συμφερόντων, γραφειοκρατία κ.λπ. Οι κυβερνήσεις βρίσκονται εγκλωβισμένες, ως εκ τούτου σε παίγνιο δύο επιπέδων (two level game). Από τη μια προσπαθούν να ικανοποιήσουν ομάδες συμφερόντων στο εσωτερικό (κυρίως το εκλογικό σώμα) ακολουθώντας αποδεκτές πολιτικές και από την άλλη προσπαθούν να περιορίσουν τις διεθνείς αρνητικές επιπτώσεις αυτών των πολιτικών. Τείνουν να ακολουθούν πολιτικές που ταυτοχρόνως βελτιώνουν την θέση της χώρας και τη δική τους θέση στην εσωτερική πολιτική σκηνή.

Στο πλαίσιο αυτό, η συγκρουσιακή προσέγγιση που ακολουθείται δημόσια εκ μέρους των Αμερικανών αξιωματούχων έναντι της Κίνας, απευθύνεται και στο εσωτερικό ακροατήριο. Παρόλα αυτά, δεν αποκλείεται η ύπαρξη μιας συγκροτημένης εξωτερικής πολιτικής, ακόμα και όταν παρεμβάλλονται εκλογές, όπου προσοχή δίνεται στο εσωτερικό, όπως οι ενδιάμεσες-midterm- εκλογές του Κογκρέσου που πρόκειται να διεξαχθούν το 2022. Πρόσφατες δημοσκοπήσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Pew κατατείνουν στο ότι η εξωτερική πολιτική δεν δύναται από μόνη της να καθορίσει την επανεκλογή ενός κόμματος, γεγονός που ενδέχεται να περιορίσει τις συγκρούσεις στο Κογκρέσο. Πράγματι, η εξωτερική πολιτική απέναντι στην Κίνα μπορεί να γίνει ο μόνος τομέας διακομματικής (bipartisan) συναίνεσης σε μια Γερουσία, όπου η πλειοψηφία των Δημοκρατικών είναι επισφαλής.

Αλλά η ύπαρξη διακομματικής συναίνεσης είναι ένα δύσκολο εγχείρημα το οποίο εξαρτάται εν πολλοίς από το κυβερνών κόμμα. Το Δημοκρατικό Κόμμα πρέπει να ακολουθήσει τις αρχές της realpolitik σε δύο επίπεδα: στο εσωτερικό πρέπει να επιδιώξει τη ψήφιση ενός νομοσχεδίου διακομματικής συναίνεσης για την πολιτική απέναντι στην Κίνα, αξιοποιώντας τα κοινά σημεία με το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα.

Στο εξωτερικό πρέπει να εγκαταλείψει της προσπάθειες ανάμειξης στις εσωτερικές υποθέσεις της Κίνας (Θιβέτ,

Σιντζιάνγκ, Χονγκ Κονγκ), να αποϊδεολογικοποιήσει τις αντιθέσεις με την Κίνα και να ενισχύσει τις διπλωματικές συμμαχίες με την Ιαπωνία, την Αυστραλία και ιδίως με την Ινδία. Στόχος είναι να περιορίσει την επεκτεινόμενη κινεζική επιρροή στην Ανατολική και Νότια Ασία.

Η εμπλοκή του Πεκίνου στις εσωτερικές υποθέσεις ενός κράτους αναμένεται να προκαλέσει οξείες αντιδράσεις από πολλές κυβερνήσεις, ακόμα και εάν η κινεζική κυβέρνηση κάνει χρήση μέσων ήπιας ισχύος. Από την άλλη, όσο αυταρχικό και να είναι το κινεζικό καθεστώς και όσο τραγική να είναι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι Αμερικανοί αξιωματούχοι πρέπει να θυμούνται τι συμβαίνει όταν πολεμούν για ιδεολογικούς στόχους εναντίον του κομμουνισμού (Βιετνάμ), για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Σομαλία) ή πιο πρόσφατα για να διαδώσουν την δημοκρατία σε κράτη της Νοτίου Ασίας, όπως το Αφγανιστάν και της Μέσης Ανατολής, όπως το Ιράκ.